

Zolang we afhankelijk zijn van de Amerikaanse bescherming kunnen we beter geen grote mond opzetten

Posted on 10 januari 2026 by Edwin van de Haar

Het is aandoenlijk, al die experts in het internationale publiekrecht die over elkaar heen buitelen in de media, met hun verontwaardiging over de Amerikaanse uitschakeling van de Venezolaanse dictator Maduro. Bezien vanuit de bubbel van hun eigen vakgebied snijden hun argumenten heus wel hout. Maar het punt is: dat doet er niet zoveel toe in de wereldpolitiek.

Het spoeddebat over Venezuela in de Tweede Kamer eergisteren was in dit opzicht een potsierlijke vertoning. Niemand had medelijden met Maduro, maar de grote meerderheid van de fracties riep, al dan niet hun morele verhevenheid etalerend, direct op om de Amerikanen aan te spreken op deze onaanvaardbare schendingen van het welhaast heilige internationale recht.

Internationaal-juristen moeten hun plaats kennen

Dat is zelfs in onze Grondwet verankerd. Al sinds begin jaren vijftig heeft de regering de plicht 'de internationale rechtsorde te bevorderen', en die grondwettelijke taak is in de jaren negentig expliciet uitgebreid naar de krijgsmacht.

Het is echter broodnodig dat de internationaal-juristen, politici, maar ook journalisten en andere opiniemakers hun plek leren kennen. Daar zou het Nederlandse debat over internationale politiek stukken volwassener van worden.

Wat is die plek van het internationaal recht in de wereldpolitiek dan? Kort gezegd: het internationaal recht is een van de bronnen van de internationale orde, maar niet de hoogste bron. Internationaal recht is gemankeerd, omdat er geen staten-overkoepelende instantie is die toeziet op de naleving ervan.

Overigens gaat het – ondanks al het gekrakeel – helemaal niet zo slecht met die naleving. Staten hebben meestal genoeg redenen om de internationale afspraken die zij immers zelf maken ook na te komen, zoals belangen, zorg om hun reputatie, of overtuiging. Rechtsgeleerde Louis Henkin vatte het goed samen: 'almost all nations observe almost all principles of international law and almost all their obligations almost all of the time'.

Machtsbalans

De internationale betrekkingen zijn zeker niet te zien als een permanente 'oorlog van allen tegen allen'. Het recht is een van de dragende pijlers van de 'internationale anarchische samenleving van staten', zoals internationaal-theoreticus Hedley Bull de wereldpolitiek treffend karakteriseerde. Maar het is grenzeloos naïef om te denken of te willen dat de internationale orde voornamelijk op het recht steunt. Van veel groter belang zijn de – deels ongeschreven – regels en gewoonten die voortvloeien uit de machtsbalans, met de speciale rol van grote mogendheden, hun diplomatie en de onvermijdelijke (dreiging van) oorlog.

Vrijheidsbeperkende 'internationale big state'

Mensen die claimen dat, onder invloed van de strapatsen van de regering-Trump, de liberale internationale rechtsorde instort, hebben niet goed opgelet. Het is

tamelijk normaal dat internationaal recht met voeten getreden wordt, ook in de afgelopen decennia.

Dat wordt in de hand gewerkt door de explosie van verdragen en internationale organisaties sinds de Tweede Wereldoorlog, waarmee een angstaanjagende en vrijheidsbeperkende 'internationale big state' is opgebouwd. Nederland zou er goed aan doen om, net als de Amerikanen, het lidmaatschap van een groot aantal internationale organisaties en verdragen op te zeggen.

Soevereiniteit

Maar het internationaal recht is ook niet nutteloos. Zeker voor kleine machten als Nederland is het in ons nationale belang dat er een (klein) aantal internationale afspraken is, waarmee grotere machten zich beperken en de voorspelbaarheid van het internationale systeem op diverse terreinen wordt vergroot.

De dragers van de internationale statensamenleving zijn soevereine staten, ook binnen de Europese Unie. Soevereiniteit geldt voor alle erkende landen en biedt in de regel de beste bescherming voor de zelfbeschikking van volken en samenlevingen. Doordat staten verschillen in militaire, economische en culturele macht hebben zij in ongelijke mate invloed op de wereldpolitiek. Wel moet erkend worden dat dictators zoals Maduro zich lang ongestraft kunnen verschuilen achter die nationale soevereiniteit.

Opgeheven vingertje is voor de machtelozen

Staten behartigen vooral hun eigen belangen. Dat kan soms onrechtvaardig uitpakken, zeker voor kleinere landen zoals Nederland. Maar verontwaardiging is van nul en generlei invloed in de wereldpolitiek, het opgeheven vingertje is voor de machtelozen. We hebben ons in voorkomende gevallen gewoon te verhouden tot de machtspolitiek van de grotere mogendheden.

Soms betekent dat dat we ons ergens bij moeten neerleggen, een andere keer is het goed om te protesteren, soms dient (militaire) actie te worden ondernomen. De (juridische) eis van consistente toepassing van morele en juridische beginselen is daarbij nutteloos. Van geval tot geval flexibel reageren is beter, waarbij het heus niet nodig is alle internationale afspraken overboord te kieperen.

Amerikaanse bescherming veel belangrijker

Dat betekent dat we nu geen groot punt moeten maken van de Amerikaanse actie in Venezuela, waarvan het succes op middellange termijn overigens nog maar moet blijken. Onze invloed is nihil en zolang we geen alternatief hebben voor de Amerikaanse bescherming in NAVO-verband is die veel belangrijker. De Amerikaanse dreiging van het overnemen van Groenland is volstrekt idioot, al was het maar omdat de VS volgens bestaande afspraken met Denemarken hun militaire aanwezigheid al kan uitbreiden.

Denemarken verdient onze steun, maar het is niet verstandig om in de *overdrive* te gaan: dreigen met het opblazen van de NAVO, het sluiten van Amerikaanse bases, et cetera is onzinnig. Zolang we niet op eigen benen kunnen staan in Europa (dat overigens nieuwe ongemakkelijke afhankelijkheden introduceert voor Nederland), is het simpelweg wachten op betere tijden in de Amerikaanse politiek.

De Russische dreiging is voor ons veel reëler. Daardoor kan niet worden geaccepteerd dat Oekraïne 'gewoon' in de Russische invloedssfeer ligt, dat een soort 'no go area' zou zijn voor een volk met beperkte soevereiniteit. We hebben op korte en middellange termijn alle belang bij Amerikaanse betrokkenheid, in welke vorm dan ook.

Consistentie onhaalbaar

Consistentie is in de wereldpolitiek onhaalbaar. Het internationaal recht heeft zeker een rol in de wereldpolitiek, maar die is kleiner dan veel Nederlanders denken of wensen. Het nastreven van een acceptabele manier van niet-naleving van juridische afspraken is het hoogst haalbare, in een wereld die wordt gedomineerd door de macht van soevereine staten en hun belangen.

Wynia's Week *verschijnt 156 keer per jaar en wordt* ***volledig mogelijk gemaakt*** *door de donateurs. Doet u mee, ook in het nieuwe jaar? Doneren kan zo.* ***Hartelijk dank!***